

PŘECHOD DO OBRANY

Soudobý manévrový charakter operace neumožní vést útočnou činnost současně na všech směrech. Musíme proto počítat s tím, že nepřítel i v nevýhodné pro něho operační situaci bude schopen vést silné protiúder nebo přecházet do protiútku.

O tom svědčí i poznatky ze závěrečného období druhé světové války. Hitlerovským vojskům se ještě koncem roku 1944 podařilo zahájit mohutný protiúder v Ardenách proti americké armádě a začátkem roku 1945 silný protiútok u Blatenského jezera proti Rudé armádě.

Obrannou operaci můžeme zahájit a vést v různých podmínkách. Charakter bojové činnosti vojsk v operaci bude záviset na cíli, na množství a mohutnosti jaderných zbraní, na podmínkách přechodu armády do obrany, na síle a charakteru činnosti nepřítele apod.

Soudobou obranu chápeme jako vynucený a dočasný druh bojové činnosti. Je vyvolána různými příčinami, které znemožňují útočnou činnost. Podmínky k přechodu do obrany budou různé a budou záviset na konkrétní situaci, kterou mohou ovlivňovat možnosti vlastních vojsk, nepřítele, poměru sil v pásmu bojové činnosti, důležitost bráněného směru, časové a prostorové možnosti a zámysl operace.

Ve Velké vlastenecké válce vedly armády obranné operace jako součást frontové operace, nebo v průběhu útočné operace frontu při přechodu nepřítele do protiútku nebo protiúderu.

Vojska armády mohou v nynějších podmínkách přecházet do obrany a vést obrannou operaci na začátku nebo v průběhu frontové útočné operace. Přechod do obrany z útoku může být častým jevem za použití jaderných zbraní, kdy se situace velmi často mění. Musíme se proto podrobněji zabývat možnými způsoby přechodu vojsk z útoku do obrany a naopak. Obranu doposud chápeme většinou v jejím klasickém pojetí, kdy ji zaujímáme mimo dotyk s nepřítelem a kdy máme dostatek času na její vybudování a na organizaci palebného systému.

Soudobá bojová technika umožňuje rychle přecházet na široké frontě přímo z pochodu do útoku a střetných bojů a též rychlý přechod našich vojsk do obrany během útoku. V této situaci bude mít obrovský význam dobře organizovaný

průzkum, který by měl včas zjistit přípravy nepřítele k přechodu do aktivní činnosti.

Při zahájení války může dojít k vynucenému přechodu do obrany, jestliže se nepříteli podaří předejít naše vojska v rozvinutí nebo získá-li převahu v pohraničním střetném sražení.

Na začátku frontové útočné operace může armáda přejít do obrany, podaří-li se nepříteli získat na daném směru převahu sil a prostředků a musí-li armáda odrazit úder nepřítele. S obdobným případem se můžeme setkat i v situaci, kdy nepřítel způsobí našim vojskům velké ztráty hromadným použitím jaderných zbraní nebo letectva a přejde do útočné činnosti.

V průběhu útočné operace frontu je možný přechod armády do obrany po neúspěšném střetném sražení. Do obrany může armáda přejít i při dokončování útočné operace, kdy nebude moci dále útočit v důsledku značných ztrát.

Při přechodu vojsk do obrany v průběhu útoku je nutné především vytvořit potřebné uskupení, které musí odpovídat zámyslu obranné operace a boje. Vojska, která přejdou do obrany, musí v maximální míře využívat všechny palebné prostředky, které jsou hlavním prostředkem ničení nepřítele.

V soudobých podmínkách považujeme za hlavní prostředek ničení jaderné zbraně. Nesmíme však zapomenout, že jadernými zbraněmi nelze vyřešit všechny úkoly. Hlavní zásadou efektivního používání jaderných zbraní je správná volba cílů, jejichž zničením lze podstatně ovlivnit a urychlit splnění cílů operace nebo boje.

V obranném boji musíme zvláště pečlivě organizovat dovedné využití všech palebných prostředků, které mohou účinně ničit nepřítele. V tomto období bude téměř vždy typický nedostatek jaderných zbraní, který ovlivní přechod útočících vojsk do obrany.

Při rozboru požadavků na obranu musíme mít na zřeteli, že rostoucí palebné, úderné a manévrové možnosti soudobých vojsk, které mohou používat jaderné i klasické zbraně, vyžadují budovat ve všech případech pevnou a aktivní obranu. Tato zásada platí při plánovitém přechodu do obrany i po jejím vynuceném zaujetí v průběhu útočné činnosti. Obrana musí být vždy schopna odolávat jaderným úderům nepřítele i působení jeho moderních klasických zbraní, ať už jde o letectvo, rakety, dělostřelectvo, tanky a protitankové zbraně nepřítele nebo jeho vzdušné výsadky.

Základní požadavky na obranu, zaujímanou v průběhu útoku, budou v podstatě stejné jako při předem připravované a plánované obraně mimo dotyk s nepřítelem. Zásadní rozdíly budou pouze v podmínkách, možnostech a způsobech plnění těchto požadavků.

Přechod do obrany v průběhu útoku bude zpravidla dočasný a lze předpokládat, že po odražení nepřátelských protiúderů přejdou vojska opět do útoku. V zásadě uvažujeme o dvou formách přechodu do obrany v průběhu útoku.

Především půjde o situaci, kdy naše útočící vojska mohou narazit na silný odpor nepřítele nebo mohou z chodu odrážet jeho protizteč. V tomto případě se zastaví na místě, přisunou nebo rozvinou své palebné prostředky, odrazí nepřítele palbou z místa a mohou pokračovat v útoku. V této situaci nedojde k žádnému zásadnímu přeskupení sil ani ke změně úkolu, vojska zůstanou v původní útočné sestavě a v dalším pokračují v útočné činnosti.

Ve druhém případě útočící vojska budou nucena přejít do obrany k odražení nepřítele a budou bránit dosažené čáry nebo postavení. Budou měnit uskupení nebo sestavu, organizovat palebný systém a ženijně upravovat terén. K takovému

obraně mohou přecházet zpravidla v přímém dotyku s nepřítelem, který se bude snažit palbou a útočnou činností zabránit našim vojskům v organizovaném přechodu do obrany. Cílem nepřítele bude po rozvinutí hlavních sil přejít do protiúderu dříve, než naše vojska zakončí organizovaný přechod do obrany a připraví se k odrazení úderu nepřítele.

Nepřítel se bude snažit zastavit náš útok v situaci, kdy nebudeme mít k dispozici druhé sledy nebo silné zálohy. Své úderky může nepřítel vést především na směrech, kde nebudou hlavní útočná uskupení našich vojsk. To bude vyžadovat rychlé přeskupení vojsk při přechodu do obrany na směry nepřátelských úderů a okamžité vytvoření silných druhých sledů a záloh z vojsk prvního sledu, zejména tankových svazků.

Je otázka, zda tyto teoretické požadavky budeme moci v průběhu bojové činnosti skutečně realizovat, poněvadž dynamičnost situace pravděpodobně nedovolí v soudobých podmínkách vyčleňovat z vojsk prvního sledu nějaké silnější uskupení do zálohy nebo do druhého sledu. Toto přeskupení bude možné jen dílčím způsobem v rámci svazků a útvarů, které mohou vyčlenit do větší hloubky jen druhé sledy. Často může nastat situace, kdy vojska zůstanou při přechodu do obrany v původních útočných sestavách.

Armáda bude zpravidla přecházet v průběhu útočné operace frontu do obrany ve složité situaci, kdy nebude mít dostatek sil a prostředků. V tomto případě může docházet k postupnému přechodu vojsk armády do obrany — jak z časového tak i prostorového hlediska (na různých směrech). Především přejdou do obrany ty divize a útvary, u kterých se vyvine složitá situace. Na jiných směrech mohou ve stejnou dobu vojska ještě pokračovat v útočné činnosti s cílem ovládnout výhodné čáry nebo prostor, na nichž si mohou vytvořit výhodnější situaci a zabránit nepříteli vést útočnou činnost.

Předem bude velmi těžké předvídat všechny možné varianty přechodu armády do obrany z útočné operace. Vojska armády musí být schopna rychle a organizovaně přecházet do obrany, dovedně organizovat palebný systém, především protitankových zbraní, rychle budovat obranná postavení a zařízení. V průběhu útočné činnosti musí být vojska neustále připravena omezenými silami a prostředky zastavit útok nepřítele, udržet obranná pásma a postavení, způsobit nepříteli maximální ztráty, zničit nepřítele a vytvořit podmínky k přechodu do útoku. Tyto požadavky tvoří v podstatě obecný cíl obranné operace armády.

K dosažení tohoto cíle může armáda plnit tyto hlavní úkoly: způsobit ztráty nepříteli při jeho přechodu do protiúderu a podle možností zabránit mu již přechod do útočné činnosti při rozvíjení do protiúderu, dále odrazit nepřítele a udržet důležité čáry a prostory, zničit nepřítele, kterému se podařilo proniknout do naší obranné sestavy a vytvořit podmínky k přechodu do další útočné činnosti.

Základ obrany bude tvořit dobře organizovaný systém palby, efektivní využití palebných prostředků na dálku jejich maximálního účinného dostřelu, dovedné spojení palby a zátarasů všeho druhu, úpornost vojsk při obraně důležitých prostorů a objektů, široký manévr silami a prostředky, rozhodné protizteče a protiúder. V soudobých podmínkách má velký význam úpornost vojsk. Vojska nemají právo opouštět bráněné prostory a rajóny a odcházet bez rozkazu nadřízeného velitele. Velký význam má nyní i schopnost vojsk vést úporný a rozhodný boj v obklíčení a tím vázat značné síly nepřítele v hloubce jeho sestavy.

Přechází-li armáda v průběhu útočné operace frontu do obrany po nezdaře-

ném střetném boji nebo nepodaří-li se úspěšně odrazit protizteč nebo silný protiúder nepřítele, může být zahájena obranná činnost armády bezprostředním odražením útoku nepřítele. Za těchto podmínek bude mít armáda zpravidla málo počet jaderných zraní, omezenou bojeschopnost vojsk, sníženou palebnou schopnost vojsk k uskutečnění mohutných palebných úderů na nepřítele, omezenou palebnou pohotovost a nedostatečně ženižně upravený terén k vedení obranné operace.

Organizace a vedení obrany bude v tomto případě tvořit jednotlivý celek a proces. Při současném odražení nepřátelského útoku, protiztečemi a úpornou obranou důležitých prostorů a rajónů budou vojska odrážet nepřátelský útok a současným přeskupením sil a prostředků se bude vytvářet obranné uskupení vojsk v souladu s rozhodnutím k vedení obrany.

Při přechodu do obrany může mít armáda v prvním sledu větší část sil. bojová činnost prvosledových divízií bude mít v tomto období různý charakter. Na směrech útoku nepřítele mohou divize upevňovat dosažené čáry a prostory s cílem udržet výhodné prostory a objekty v terénu nebo pod tlakem nepřítele budou podle situace i ustupovat. Jiné divize prvního sledu mohou v této době ještě pokračovat v útoku s cílem zničit protistojící uskupení nepřítele, zaujmout výhodné postavení na bocích jeho útočného uskupení nebo ovládnout výhodné čáry a prostory k organizaci obrany.

Některé divize povedou v tomto období střetný boj s předsunutými oddáky nepřítele nebo budou odrážet útok jeho hlavních sil. Část sil armády může současně bojovat se vzdušnými výsadky nepřítele v týlu vlastních vojsk na směrech plánovaných úderů nepřítele nebo dokončovat likvidaci jeho zbylých jednotek v týlu našich útočících vojsk.

Operační učlenění vojsk armády při přechodu do obrany v průběhu frontové útočné operace bude zpočátku odpovídat útočné činnosti, takže armáda bude mít někdy pouze jeden sled a pouze vševojskovou zálohu a další zálohy speciálních vojsk. Hloubku obranného uskupení armády bude moci vytvářet postupně v průběhu přechodu vojsk armády do obrany. Od samého začátku vedení obranné činnosti bude účelné vyčlenit vševojskovou zálohu, která bude určena k zesílení vojsk, působících na rozhodujících směrech k vystřídání divize prvního sledu, která ztratila svoji bojeschopnost, ke zničení tankového uskupení nepřítele, kterému se podařilo proniknout do hloubky obranné sestavy bránících se vojsk, případně ke zničení nepřátelských výsadků apod.

Při přechodu do obrany v průběhu útočné operace nebude dostatek času k včasné organizaci paleb na nepřítele před předním okrajem obrany, jelikož vlastní vojska budou přecházet do obrany zpravidla pod tlakem nepřítele a časově v různou dobu. V této situaci bude hlavním organizátorem palebného systému velitel divize a útvarů. Velitel armády se bude moci především soustředit na rozdělení posilového dělostřelectva jednotlivým divíziím prvního sledu a na vytvoření protitankové zálohy armády. Hlavní pozornost se v této situaci soustředí na organizaci protitankové obrany, která tvoří základ obrany divízií a útvarů.

Vojska budou zpravidla přecházet spěšně do obrany při nedostatečném ženižním vybudování obrany a ženižní úpravě terénu. Rozvíjení vojsk a zaujetí obrany bude probíhat ve složité situaci, ve které můžeme očekávat nepřátelský útok z různých směrů. **Bude žádoucí snažit se proto budovat kruhovou obranu,** aby bylo možné odrážet útoky nepřítele i z boků a z týlu, které mohou uskutečňovat diverzní skupiny. Útočná sestava vlastních vojsk, do které budeme pře-

cházet spěšně do obrany, bude mít v prvních sledech většinu tankových jednotek a útvarů, které jsou vhodnější k vedení pohyblivé obrany, popřípadě i částečného odchodu vojsk na výhodnější obranné čáry a prostory.

Příprava rozhodnutí při přechodu do obrany

Při přechodu armády do obrany v průběhu útoku budou vlastní vojska plnit úkoly zpravidla při nevýhodném poměru sil a nevýhodné situaci. Současně bude probíhat ostrý boj o získání iniciativy na obou stranách.

Velitel armády může v tomto období především řešit tyto úkoly:

- přijetí rozhodnutí, určení úkolů vojskům;
- vytvoření obranného uskupení vojsk, organizace systému paleb;
- organizace protivzdušné a protivěsadkové obrany;
- ženíjná úprava terénu;
- organizace politické práce a zabezpečení bojové činnosti vojsk všeho druhu, organizace velení;
- udržení stálé pohotovosti vojsk k plnění stanovených úkolů.

Způsob plnění těchto opatření bude záviset na dané operační situaci a na charakteru úkolů v operaci, na stavu vlastních vojsk i možnostech nepřítele, na rázu terénu a množství času na organizaci obrany v rámci celé armády.

Podmínky přechodu armády do obrany budou přímo ovlivňovat i metody práce velitele a štábu armády při přípravě rozhodnutí a při řízení vojsk. Při vynuceném přechodu armády do obrany v průběhu útoku musí se současně řešit otázky organizace obrany podle charakteru situace a úkolů vojsk, týkající se odrážení nepřátelských útoků, likvidace jeho výsadek, opatření k likvidaci nepřátelských jaderných úderů, k boji s jeho zálohami a organizace obrany na nejvýhodnějších čarách. V těchto podmínkách bude probíhat veškerá činnost velitelů a štábů ve velmi omezených časových lhůtách, kdy budou přijímat rozhodnutí pro obranu, organizovat součinnost a všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk. V této době bude zapotřebí rychle vydat rozkazy:

- k upevnění dosažených čar a prostorů;
- k odrážení útoku nepřítele a k ovládnutí výhodných čar a objektů nebo k jejich udržení;
- k rychlé přípravě jaderných úderů na nejsilnější uskupení nepřítele;
- k organizaci palebného systému, k ochraně nejvýhodnějších objektů a prostorů, na nichž závisí úpornost obrany.

Důležitým úkolem velitelů a štábů bude současně s odrážením úderů nepřítele přeskupovat vojska s cílem zesílit ohrožené směry, vytvořit potřebné zálohy a případně i druhé sledy. Značný význam v této době bude mít rychlá příprava organizace palebného systému k zabezpečení obranného boje s nepřítelem, zvláště s jeho tankovými jednotkami a útvary a včasné opevnění výhodných čar a prostorů.

Součinnost mezi vševojskovými svazky, útvary a svazky druhů vojsk, speciálních vojsk a letectvem bude zapotřebí včas organizovat a postupně zpřesňovat úkoly vojskům i v průběhu obranné operace.

Vedení obranné operace při dočasném přechodu do obrany

Při přechodu do obrany v průběhu útoku **bez použití jaderných zbraní** může být obranná operace zahájena bezprostředně odrážením úderů silnějšího nepřátelského uskupení.

Divize prvního sledu na směru nepřátelského útoku povedou v této situaci úpornou obranu výhodných prostorů, protiztečemi se budou snažit způsobit maximální ztráty nepříteli a vytvořit výhodné podmínky k jeho dalšímu zničení.

Divize, které pokračují v původním útoku mohou upevnit dosažené čáry a vést údery do boků a týlu nepřátelského uskupení. Některé z těchto divizí můžeme vyvést, pokud nejsou v přímém bojovém dotyku s nepřítelem, do druhého sledu armády nebo do její vševojskové zálohy.

Při této činnosti bude probíhat rozvinování sil a prostředků armády a vytvářeno obranné uskupení vojsk armády v souladu s přijatým rozhodnutím. Současně bude probíhat ženijní budování obranných postavení a rajónů a zřizování zátarasů, zejména protitankových.

Při nebezpečí prolomení obrany divize prvního sledu se zpravidla vysunují na ohrožené směry protitankové zálohy divizí a armády a probíhá přeskupení sil a prostředků z pasívních úseků.

Při vklínění nepřítele do vlastní obranné sestavy se přijímají potřebná opatření k udržení výhodných postavení a čar, na kterých mohou zastavit další postup nepřítele do hloubky s využitím paleb všeho druhu a protiztečí pluků druhých sledů divizí zničit proniknuvšího nepřítele a obnovit ztracená postavení.

Velmi důležitým úkolem bude v této situaci boj s výsadbou nepřítele. Vojska armády se budou snažit zabránit výsadbám v organizovaném soustředění po vysazení a v ovládnutí výhodných čar a objektů v terénu, postavení raketového vojska, velitelských stanovišť nebo týlových objektů. Od začátku přechodu armády do obrany musí být část sil ve vysoké pohotovosti k zásahu proti nepřátelským výsadbám, které se ničí ihned při jejich vysazování.

K ovlivnění průběhu obranných bojů při dočasném přechodu do obrany mohou podstatně přispět svojí aktivní činností vojska na sousedních úsecích frontu. Údery do boků a týlu mohou zabránit nepříteli v útočné činnosti nebo podstatně ovlivnit zasazení jeho záloh a druhých sledů, což usnadní vlastním vojskům odrazit nepřítele a obnovit útok.

Budou-li vojska armády přecházet do obrany v podmínkách použití jaderných zbraní, může obranná operace začít bezprostředním odražením nepřátelských úderů. V těchto podmínkách bude zvláště složitá situace při vytváření obranné uskupení vojsk, při organizaci palebného systému a všech opatření k vytvoření pevné obrany.

V těchto podmínkách může armáda disponovat pouze omezeným množstvím jaderných zbraní, což bude vyžadovat maximálně využívat palebné možnosti všech konvenčních palebných prostředků a vysokou úpornost vojsk v obraně.

Podají-li se nepříteli proniknout do obranné sestavy, divize prvního sledu se budou snažit udržet své postavení a výhodné čáry na důležitých směrech, způsobit nepříteli maximální ztráty palbou a rozhodnými protiztečemi vytvořit podmínky k armádnímu protiúderu a ke zničení nepřítele, kterému se podařilo vklínit do obranné sestavy.